

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم وېر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۱۴ می ۲۰۱۷

تصحیح، تنظیم و شرح لغات: خ. معروفی

دیوان

"عبدالله شهاب تُرشیزی هروی"

۲۹۲

مُلحدنامه

- ۵۸ -

میرزا یوسف "انباردار"^۱

خسروا! با یوسف بی نام و ننگ بس، که بهر غله کردم قیل و قال
نام و ننگ خویش را دادم به باد آبروی خویش کردم پایمال
پیش ازین بودند پیش خسروان شاعرانِ ماهرِ صاحب کمال
با سری فارغ ز فکر آب و نان با دل فارغ ز اندوه و ملال
جایگه شان، منزلِ آمینوسرشت بزمگه شان، گلشنِ جنت مثال
زالتفات پادشاهان، مفتحِر^۳ ز اختلاط نامدارانِ مُستمال

^۱ - "انباردار": ترکیب دری و در معنای "تحویله‌دار"

^۲ - "مینوسرشت": ترکیب دری ست و متشکل از "مینو" (به واو معروف) در معنای "بهشت" و "سرشت" و جمعاً در معنای "بهشت آسا" و "با طینتی مثل جنت".

بنده با نظمی، چو آب زندگی
 پیش سلطانِ چنین صاحب کمال
 گشته در ویرانهٔ هائل مقیم
 با لئیمی چند، دائم در جدال
 گه ز دست صالحِ خر، در عذاب
 گه ز دستِ یوسفِ سگ در نکال
 طعمه بیرون آرم از چنگال سگ
 لقمه بیرون آرم، از حلق شغال
 روز و شب می نالم از جور سگان
 کس نمی‌پرسد، که آخر چیست حال
 خسروا! مدّاح خود را، خسروان
 با چنین سگها کنند؟؟ اندر جَوّال

* * *

^۳ - "مفتخر" (به کسر "خ" و بر وزن "مشتعل" و "مرتکب" و "مشمول"): کلمهٔ عربی و اسم فاعل مصدر "افتخار" (باب "افتعال") است و به کسی گفته شود، که به کسی یا چیزی فخر کند. در ملک ما معمولاً به فتح "خ" تلفظ می‌گردد، که غلط است!!!
^۴ - "اختلاط": کلمهٔ عربی و مصدر باب "افتعال" و در معنای "خلط گردیدن" و "در تماس بودن" و "آمیزش کردن" و "همصحبیت شدن" است. و این غیر از معنای اصطلاحی عوام ماست، که "اختلاط" را در مفهوم "قصه" استعمال کنند.
^۵ - "مستمال" (بر وزن "مستعار" و "مستدام" و "مستفاد"): اسم مفعول عربی از مصدر "استمالت" (باب "استفعال") است و به کسی گفته شود، که مورد دلجوئی واقع شده باشد.
^۶ - "هائل": کلمهٔ عربی و اسم فاعل از مصدر سه حرفی "هول" و در معنای "هول انگیز" و "ترسناک" است. در اصل دیوان حاضر مگر "حائل" آمده است، که با توجه به معنای آن، به "هائل" تعدیل گردید. (معروفی)
^۷ - "نکال" (بر وزن "نگاب" و "عذاب" و "ثواب"): کلمهٔ عربی و در معنای "عذاب"